

Xile, entre el caos i el canvi

EFE

El nou president de Xile, el conservador Sebastián Piñera, pren possessió del càrrec dijous, 11 de març. De manera inesperada, el terratrèmol que ha assotat aquest país llatinoamericà ha modificat, inevitablement, l'agenda política d'un govern que resta sota sospita, arran de la simpatia d'alguns dels seus membres per la dictadura de Pinochet. La ironia de la història ha fet que el nou president, com l'any 1973, comencés el mandat amb l'exèrcit controlant els carrers d'algunes ciutats importants.

Una dona passa a prop d'un gran esllavissament de terra causat per les onades gegants del tsunami que va seguir el terratrèmol, a Dichato, al sud de Santiago, el dia 28 de febrer.

EFE

El nou govern xilè hereta un país devastat

La prioritat del nou president de Xile, que prendrà possessió aquesta setmana, és la reconstrucció de les infraestructures destruïdes pel terratrèmol. Tanmateix, el govern no perd de vista que haurà d'esforçar-se a fer tornar la seguretat al carrer i recuperar la confiança de la gent.

L'endemà de guanyar les eleccions, a mitjan gener, el nou president de Xile, Sebastián Piñera, va declarar que, aprofitant

l'herència d'estabilitat i creixement deixada per dues dècades de governs de centre-esquerra de la Concertació, aspirava que al llarg dels anys

vinents el país assolís el PIB de Portugal. Avui, aquesta ambició de Piñera –que, a més de ser l'empresari més ric del país sud-americà, és de la dreta liberal– sembla una quimera política. El terratrèmol de 8,8 graus a l'escala de Richter que va devastar el centre i el sud de Xile la matinada del dissabte 27 de febrer ha modificat el seu pla de govern.

Les ambicions presidencials, més terrenals ara, seran les d'una obligada reconstrucció de les infraestructures i la recuperació de la confiança de la gent; una tasca feixuga que haurà de començar el dia 11 de març, quan la socialista Michelle Bachelet traspassi el bastó presidencial a Sebastián Piñera. “És impossible d'ignorar que aquest terratrèmol, que no era en l'agenda de cap xilè, portarà canvis en el nostre programa de govern. L'anem adequant a aquesta nova exigència i aquest nou desafiament que és la reconstrucció del

país”, va dir Piñera l’endemà passat del terratrèmol, quan els seus equips de govern, uns 1.200 professionals reunits en l’anomenat grup Tantauco, li van facilitar les primeres dades de la catàstrofe. El president electe havia convocat una part del seu futur gabinet per reorganitzar les prioritats. La primera reunió de feina amb els seus ministres, on hi havia els de Finances, Salut, Habitatge i Obres Públiques, es va fer dissabte al vespre mateix. Piñera els va demanar una llista de les principals urgències sectorials i fórmules que permetin de redistribuir els pressupostos establerts prèviament per a l’any 2010.

A les trobades amb el seu equip de govern, el president Piñera va remarcar que la fase de diagnòstic de les conseqüències del terratrèmol durarà fins a l’11 de març, dia de la presa de possessió, i que fins que no s’instal·li a la Moneda, la seu del govern a Santiago, no farà públic el seu pla. No obstant això, en una reunió amb congressistes del seu partit, Renovació Nacional (RN), i dels seus socis, la Unión Demòcrata Independient (UDI) –les dues forces que conformen la Coalició pel Canvi, que el va portar al poder–, el president va advertir que si abans del sisme les seves prioritats eren la reactivació de l’ocupació i la seguretat ciutadana, ara tot quedarà supeditat al procés de reconstrucció d’habitatges, hospitals, escoles, xarxes viàries i qualsevol infraestructura malmesa.

Reconstrucció milionària. Segons els càlculs del futur govern conservador, la reconstrucció del país costarà uns 23.000 milions d’euros, que es podran finançar en part amb el 2% del PIB que la Constitució atorga a la presidència per a fer front a catàstrofes. Alhora, el govern podrà disposar dels ingressos de l’empresa estatal Codelco, la màxima productora de coure del món i que, de fet, és la que aporta més ingressos a l’estat. Sortosament, com que bona part de les mines de coure són al nord del país, Codelco gairebé no ha rebut els efectes del terratrèmol.

Ràpid de reflexos, Piñera ha batejat el pla de reconstrucció amb el nom

L’exèrcit es fa càrrec de controlar la situació

Per primera vegada en vint anys de governs de la coalició de la Concertació –de centre-esquerra–, la presidenta del país, Michelle Bachelet, va decretar l’estat d’excepció constitucional a les regions de Maule i Bío Bío; una situació que permet de restringir les llibertats i els drets individuals. Aquesta mesura es va prendre per lluitar contra la inseguretat ciutadana i les accions de pillatge que s’havien viscut a les ciutats d’aquestes regions, aprofitant la destrucció i el caos que hi ha hagut de resultes del terratrèmol. Aquests són els punts que estableix el decret presidencial.

- **Suspensió de la llibertat de moviments.** És allò que es coneix com a *toc de queda*, la prohibició de sortir al carrer entre les 9 del vespre i les 6 del matí.
- **Limitació del dret de reunió.** L’autoritat, en aquest cas l’exèrcit, pot impedir les manifestacions, reunions polítiques i, fins i tot, les activitats culturals i esportives.
- **Utilització de la propietat privada.** El decret permet que es requirin béns i es facin servir propietats privades com, per exemple, maquinària per a retirar la runa, vehicles per a transportar ferits i edificis per a habilitar albergs o instal·lacions hospitalàries.
- **Poder per a l’exèrcit.** El decret aprovat per la presidenta Bachelet transfereix tot el control a l’exèrcit a les zones afectades, que han quedat sota comandament del cap de la defensa nacional, que en aquest cas són els generals Guillermo Ramírez i Bosco Pesse, que s’ocupen de garantir l’ordre públic i col·laborar en el rescat de persones i distribució d’aliments.
- **Control civil.** El govern sortint ha volgut deixar clar que, malgrat la transferència de poder a l’exèrcit, les mesures adoptades han de ser dictades per l’autoritat civil, en aquest cas pel Ministeri d’Interior.
- **Responsabilitat política.** La presidenta Bachelet resta obligada a informar el Parlament de les mesures excepcionals que pugui adoptar el seu govern. El parlament pot suspendre el decret al cap de sis mesos i els tribunals només poden actuar si hi ha recursos.

X. C.

L’exèrcit xilè s’ocupa de garantir la seguretat durant el repartiment d’aigua i aliments a Talcahuano, en una de les zones més afectades pel terratrèmol, el dia 3 de març passat.

Soldats de l'exèrcit xilè acompanyen un grup de detinguts sorpresos en actes de pillatge després del terratrèmol, a la ciutat de Talcahuano, al sud de Santiago, dilluns passat, dia 1 de març.

Aixequem Xile, tot i que ha decidit aquesta designació abans de fer-ne públic el contingut. La catàstrofe serà una prova de foc sense precedents per a un govern que havia de marcar una fita històrica: la tornada de la dreta al poder per primera vegada des de la fi de la dictadura d'Augusto Pinochet, el 1990. Molt més significatiu encara és que els conservadors xilens, els mateixos que durant disset anys van aportar quadres civils al règim militar, no guanyaven una elecció presidencial des de l'any 1958, amb Jorge Alessandri Rodríguez com a candidat. I quan tots somniaven que l'11 de març seria el dia de la resurrecció, va arribar un cataclisme que els esguerrava la festa. "No hi ha ànims per a celebrar res", ha estat la frase més repetida per l'equip responsable del canvi de comandament.

Els actes multitudinaris i les festes ciutadanes amb les quals pensaven donar la benvinguda al nou govern quedaran reduïts, per decisió del president electe, al traspàs de la banda presidencial a la sala d'Honor del Congrés i a les fotografies de rigor. Abans, però, caldrà confirmar que la seu legislativa, situada a la ciutat costanera de Valparaíso, a 120 quilòmetres al nord-oest de Santiago, continua essent segura després del terratrèmol.

El futur govern ha tret les pròpies conclusions sobre els efectes de la catàstrofe. "Aquest terratrèmol, a més d'haver destruït les infraestructures, pot tenir un impacte molt fort sobre el nivell d'activitat econòmica i el nivell d'ocupació", va admetre Piñera. No obstant això, els economistes han coincidit a dir que els efectes nega-

tius seran només a curt termini, concentrats sobretot en el mes de març, perquè les obres de reconstrucció de les infraestructures engegaran una reactivació de la demanda interna, que, al seu torn, també dinamitzarà l'ocupació durant la resta l'any. Segons Hernán Frigolett, economista de la consultora Aserta, les regions del Maule i Bío Bío representen entre el 12% i 14% del PIB del país. Suposant que es faci un pla de reconstrucció a dos anys, aquest expert, en declaracions al diari xilè *La Tercera*, va calcular que la despesa en inversió per a infraestructures hauria de créixer almenys d'un 10% anual. "L'economia rebrà un efecte d'estímul en el creixement, que podria dur al PIB nacional a créixer a l'entorn de 6%", va assegurar Frigolett.

La tasca de Piñera, segons aquesta

anàlisi, seria d'administrar tan bé com fos possible aquesta recuperació, que a ulls dels professionals és assegurada, almenys en l'aspecte econòmic. Per a això, l'empresari sembla que ja té definides quatre tasques centrals que marcaran al futur govern, segons les informacions que van circular a la premsa local. Un primer objectiu del pla oficial Aixequem Xile, a càrrec del seu futur ministre d'Interior i mà dreta, Rodrigo Hinzpeter, anirà enfocada a la seguretat ciutadana i a les tasques de proveïment d'aliments, aigua i energia. Un segon punt –denominat *Emergència Productiva*– dependrà del futur ministre d'Economia, Juan Andrés Fontaine, i tindrà l'objectiu de donar garanties i facilitats per a recuperar la capacitat productiva del país. Hom posarà l'èmfasi sobretot en les indústries pesqueres del sud del país, que van quedar devastades. Un tercer equip, conformat pels ministeris socials (com ara Salut, Habitatge, Educació i Obres Públiques), comandarà la reconstrucció.

Milers de persones sense casa.

Finalment, la quarta tasca serà satisfer la demanda de les desenes de milers de xilens que van perdre la casa, fins i tot a la capital, Santiago. El govern de Bachelet ha calculat que almenys hi ha uns 500.000 habitatges que, tot i no haver-se esfondrat, presenten danys "greus" a l'estructura, amb la particularitat que una part significativa pertany a habitatges d'obra nova. Això ha fet que, en plena expansió immobiliària, hagi sorgit la sospita que, per a abaratir costos, els constructors no van complir les normes antisísmiques que estableix la legislació xilena. Enmig del debat sobre qui n'assumirà les culpes, la ministra d'Habitatge de Bachelet, Patricia Pobrete, ha advertit que "les empreses constructors són responsables de les caigudes dels pisos i els estadants tenen drets que han de respectar-se".

El terratrèmol va sorprendre el govern sortint de la Concertació amb les maletes a punt per a la retirada i deprimint per la derrota electoral, circumstància que Piñera va saber capitalitzar. La presidenta Bachelet

Un dels terratrèmols més forts que es coneixen

El terratrèmol que va despertar els xilens a quarts de quatre de la matinada del dissabte 27 de febrer va durar només noranta segons. Tanmateix, tenia una potència cinquanta vegades més gran que el que va esfondrar la capital d'Haití, Port-au-Prince, el gener passat. La intensitat va ser tan forta que aquest terratrèmol ha estat un dels cinc més forts que mai s'han registrat, superat tot just pel que encapçala la llista, que precisament també va passar a Xile, l'any 1960, amb epicentre en la ciutat de Valdivia i una potència de 9,5 graus en l'escala de Richter. Tal com va succeir fa quaranta anys, experts de la NASA van determinar que el terratrèmol del 27 de febrer havia estat de tal magnitud que fins i tot havia desplaçat l'eix de la Terra uns vuit centímetres i havia escurçat la durada dels dies d'1,26 microsegons.

Si els moviments de terra van destruir bona part de ciutats a les regions del centre i el sud del país, el tsunami que va seguir el terratrèmol, anunciat massa tard per l'armada xilena, va devastar desenes de pobles en 400 quilòmetres de costa. L'efecte de l'aigua va acabar exhibint les imatges més dramàtiques de la tragèdia, amb vaixells de pesca enmig de places centrals i cases de fusta fetes estelles. Dies després de la catàstrofe, la mar continuava retornant cossos de víctimes a la costa, i el govern no era capaç de determinar amb exactitud el nombre total de morts.

La veritat és que Xile ha patit molt més que la destrucció de mig país. En el moment de tancar aquesta edició, les víctimes mortals comptabilitzades eren unes 800. Els xilens han sofert també un cop dur a la identitat nacional pròpia, basada en una societat que, almenys fins a ara, estava orgullosa de la seva riquesa material i institucional enmig d'una regió de crisis cròniques. Les escenes dels saqueigs que es van desfermar poques hores després del terratrèmol a la ciutat de Concepció i més pobles perifèrics de les regions del Maule i Bío Bío, on es va localitzar l'epicentre del terratrèmol, han posat en dubte la desigualtat que oculta el *miracle econòmic* xilè i una afeblida noció de l'ordre cívica. Ho testifiquen les imatges de la televisió mostrant com els manifestants que saquejaven els supermercats carregaven televisors de plasma en luxoses camionetes tot terreny.

ha vist com, després d'una primera reacció que va ser elogiada tant dins de Xile com a fora, amb el pas de les hores la seva espectacular popularitat semblava diluir-se a conseqüència de les protestes i reclamacions dels milions de damnificats i les escenes de saqueigs, fortament reprimits per la policia i l'exèrcit. Finalment, pocs dies abans de deixar el poder, aquesta dona que va ser víctima de la dictadura pinochetista va haver de cedir a la decisió de decretar la situació de catàstrofe. La demora a aplicar l'estat d'excepció va merèixer crítiques públiques de Piñera, malgrat que ell havia donat l'ordre expressa als seus ministres de no atacar el govern sortint i les mesures que prengué per afrontar la crisi. La veritat és que per

a la presidenta Bachelet no va ser una decisió fàcil: per mandat constitucional, l'estat de catàstrofe en una regió atorga el control total de la situació a les forces armades. En aquest sentit, les imatges de l'exèrcit controlant els carrers i les figures de detinguts, constitueixen una postal impensable per a un país que des de la fi de la dictadura de Pinochet ha preferit que els soldats romanguin a les casernes. En aquest moment, aquesta imatge pren molta més força simbòlica, sobretot tenint en compte que serà un govern de dreta que, a partir de l'11 de març, ocuparà l'edifici governamental de la Moneda.

Federico Rivas Molina
Buenos Aires